

”Amalie og Emma”

Historien om en gammel logbog
Af PER KOHRTZ ANDERSEN, Thisted Museum

Tirsdag 4de (december 1866) Vinden vestlig, jævn kuling, tyk luft. Kl. 8 lettede og stod ned til Hals. Kl. 10½ ankrede og det blev indqvireret¹⁾ og gjort alting klar paa såmandt cotyme til at gaee til søes. Lagde natten over Læns ved pumpen. Kl. 11 tiltog kulingen stormende.

Onsdag 5de Kl. 1 om natten svær storm. Gav det svære Anker og stak ud 15 favne paa samme kjetting og 45 favne af daglig kjetting. Satte vagten med 1 mand på dækket. Kl. 13 purrede jungmanden ud. Kl. 3¼ drev en Hollænder os for boven, som bidrog os en deel havari, da han kom drivendes med stik sværkæden ud på tamp. Efter circa ½ times forløb kom klar af hinanden. Om formiddagen gik iland efter at have bragt lidt orden ombord for at nedlægge protest, men da der ingen øvrighed fandtes i Hals og jeg ikke turde forlade skibet før jeg fik skaden nærmere efterseet og da det saa ud til byger. Da jeg var iland tellegraferede jeg med expres til Aalborg til herr Consul Kall i Frederikshavn for at forespørge og raadføre mig med ham om hvad videre skulle foretages.

Forevist

C. Hornemann

Toldcontrolleur

Sådan står der at læse i en gammel logbog, som Thisted Museum modtog i sommeren 1985.²⁾

Logbogen er for skonnerter ”Amalie og Emma” af Thisted, der var på 37 comercelæster (47 tons) og førtes af kaptajn A. B. Hansen. Bogen er udsted i Nykøbing Mors den 12. november 1866. Den 14. november begynder beretningen med påmønstring af mandskab, og bogen slutter næsten tre år senere under en sejlads i Nordsøen.

Det skibshistoriske materiale, som er indeholdt i sådan en gammel logbog, er som regel værdifuldt at bevare.

En logbog, eller journal, er et skibs dagbog. Heri indføres løbende alle oplysninger, der vedrører skibet. Under sejlads noteres skibets kurs, den udløbne distance, sejlføring, lodskud, vind og vejr. Hændelser om bord indskrives i bogen ligesom oplysninger om losning, lastning, arbejder på skibet o.m.a.

En logbog vil derfor ofte give et glimt af dagliglivet om bord, man ellers ikke ville kunne få ved kun at have officielle skibsefterretninger, som f.eks. toldvæsenets oplysninger eller lods- og havnelister. Men som man også kan se af den ovenstående prøve, er det meget nøgterne oplysninger, der gives. Selv om begivenhederne af og til kunne give anledning til beklagelse eller vrede, er sådanne følelsesudbrud helt undladt. Beretningen holder sig alene til, hvordan der handles i de forskellige situationer. Skriften røber, at tre eller fire personer har skrevet i denne bog. Det har været skibets bedstemand (styrmand), der har haft til opgave at føre bogen. Men af og til er det

kaptajnen, der skriver. Det gælder for eksempel for den del i indledningen, der omfatter onsdag den 5. december.

Bortset fra at kaptajn A. B. Hansen nævnes på bogens første side mangler der helt navne på besætningen og tal på skibsmandskabet.³⁾ De eneste personnavne, man ser, er underskrifter ved påtegninger fra toldvæsen og by- og herredsfoged kontorer.

De begivenheder, der omtales i logbogen, er i sig selv spændende, og af og til også dramatisk læsning. Men hvad der særligt gør logbogen interessant i dag er, at ”Amalie og Emma” sejlede i en periode, hvor skibsfarten på den vestlige del af Limfjorden var i en voldsom udvikling, og hvor besejlingsforholdene skiftede flere gange. Også de fragter, skibet sejlede med, var typiske for tiden og hjemstedet. For at forstå baggrunden for sejladsen i denne periode er det nødvendigt, kort at opridse det forløb besejlingen på Thisted fik i 1800-årene.

Ved århundredets begyndelse var der ingen nævneværdig sejlads på Thisted. I 1802 havde byen kun tre mindre fartøjer registreret. I 1827 fire fartøjer og i 1834 seks fartøjer. Agger Tanges gennembrud i 1825, er åbnede det ellers lukkede farvand mellem tangen og Løgstør Grunde, begyndte først at gøre sig gældende for sejladsen, da der i 1835 startede en regelmæssig gennemsejling af kanalen.

Fotografi af A. B. Hansen. Billedet er ikke dateret, men det er antagelig fra denne periode, han sejlede som skipper.

¹ Indqvireret: indqviring bestod aftoldmæssig kontrol af alle papirer på skib og last. Det undersøgte skib måtte normalt ikke opholdes mere end 30 min.

² Mus, nr. THY 2224X1.

³ På skonnerter som ”Amalie og Emma” bestod besætningen som regel af kaptajn og 4 mand, nemlig: bedstemand eller styrmand, matros, jungmand eller letmatros og kok.

1835 var der 14 fartøjer i Thisted, 1840-41 blev havnen anlagt, og i 1843 havde Thisted 17 hjemmehørende fartøjer, heraf et dampskib. I 1845 havde byen 39 fartøjer, og 10 år senere kulminerede sejladserne gennem Agger Kanal med 1.800 fartøjer i 1855, og der var nu 64 skibe registreret i byen. I 1853 fik Thisted sit første skibsværft.

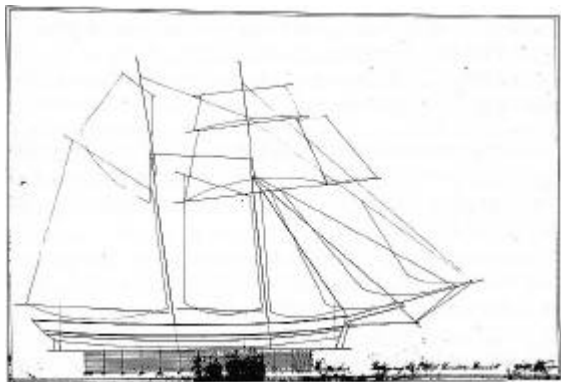
Fra 1856 begyndte en tilsanding af kanalen, og 1863 ophørte gennemsejlingen næsten helt. Det største antal skibe, der var hjemmehørende i Thisted, var i årene 1858-1859, hvor der var 74 fartøjer indregistreret.

1857-1861 blev Frederik den VII's Kanal ved Løgstør gravet, og større skibe måtte sejle øst ud af fjorden og rundt Skagen for at nå handelspladserne i England. Efter en del forlis var Thisted-flåden i 1862-1863 faldet til 63 fartøjer.

Nye brud på Agger Tange dannede Thyborøn Kanal, hvorpå en regelmæssig gennemsejling startede i 1867-1868.

Ved århundredets slutning havde Thisted kun 49 fartøjer hjemmehørende. Det var det mindste antal siden 1850, men skibene var større, så det betød alligevel mere end en forøgelse af registertonagen.⁴

Skonnerten "Amalie og Emma" blev bygget på P. Halds skibsværft i Thisted i 1855.

"Sejltægning til P. Kold Svendsens skonnert, Engelsk Maal" tegnet 19.12.1861. Skonnerten er "Caroline og Sira", der var bygget i Mandal i 1854 og forliste ved Sæby i 1867. Mus. nr. THY 2304X34.

I årsregnskabet for Thisted Toldsted for året 1855 står: "I årets løb er tilkommet 9 fartøjer, hvoraf 1 paa 37 læster er bygget hersteds, 7 paa 36¼ læster tilkøbte fra andre steder og 1 paa 51 læster kjøbt paa strandingsauktion og derpaa bragt i seilklar stand. . . ."

Thisted Amtsavis skrev tirsdag den 12. juni 1855: "I Torsdags løb her i Havnen atter en Skonnert af Stablen, af 37 Commercelæsters Drægtighed, den fik Navnet "Amalie & Emma", er bygget for Hr. Kjøbmand Thomsens Regning i Douer af Hr. Skibsbygmester Hald og er bestemt til Farten gennem Agger-Canal".

Skonnerten blev således et af de fartøjer, der indgik i den koffardiflåde, der helt eller delvist ejedes af handelsmanden Niels Lassen Thomsen, Doverodde, som levede 1825-1900.

Thomsen var en ung, driftig og energisk handelsmand, der i 1850'erne udbyggede Doverodde Købmandshandel til en betydelig handelsplads. Det ville være fristende, her at skrive om Thomsens virke i Doverodde, ikke mindst

hans familiære forbindelser til andre købmænd, skippere og redere i Limfjorden. Men materialet er for omfattende, og det følgende bliver derfor kun en kortfattet beskrivelse, med hovedvægten på Thomsens tilknytning til søfarten.

Efter at have bestyret Doverodde Købmandshandel nogle år for svogeren Niels Simonsgaard⁵) overtog N. L. Thomsen forretningen i 1858. Prisen var 8.000 Rbd., heraf halvdelen for varelageret. Thomsen var forinden blevet gift med Caroline Rygaard, datter af den meget velhavende købmandsreder H. P. Rygaard i Struer, og det må antages, at svigerfaderen har hjulpet med startkapital. Det kan tilføjes, at N. L. Thomsen ved overtagelsen i 1852 kun var 27 år gammel. Allerede året efter begyndte han at købe de første skibe.

Tjalken "Cathrine Wilhelmina" på 28½ læster købtes på auktion (forliste i 1855). Samme år, 1853, købtes kuffen "Het Fortuin", 29½ læster, og sluppen "Ane Cathrine" på 14 læster. Sluppen og senere en jagt opkaldes efter N. L. Thomsens mor, der døde i 1838. Desuden købtes tre skibe, hvor anskaffelsesåret ikke har kunnet fastslås, nemlig jagten "Ane Cathrine", 8½ læster, jagten "Charlotte" (forlist 1854) og sluppen "De tvende brødre", 6¾ læster. I 1854 gik N. L. Thomsen og hans svoger, skipperen Peter Kold Svendsen, Løgstør, sammen om at få bygget en skonnert i Mandal i Norge. Skibet, der var på 58 læster, opkaldtes efter begges hustruer "Caroline og Sira".⁶) Skonnerten "Amalie og Emma"⁷) blev så bygget på P. Halds værft i Thisted i 1855. I 1856 købte N. L. Thomsen det store indstrandede jern-barkskib "John Bright" på 134½ læster. Skibet istandsattes og omdøbtes til "Thy". Med dette skib blev Thomsens rederivirksomhed næsten fordoblet og samtidig det største i Thisted Amt.

Efter tilsyneladende at have klaret den økonomiske krise, der i 1858 fik mange firmaer til at lukke, måtte N. L. Thomsen i juni 1859 erklære sig konkurs. En medvirkende årsag til fallitten kan have været, at "Thy" forliste i Middelhavet i marts 1859, og at Thomsen ved forliset mistede mange penge, han havde satset på netop dette skib.

Skonnerten "Amalie og Emma"s farter fra stabelafløbningen i 1855 til logbogen begynder i 1866 er det kun muligt at fastlægge glimtvis. Men som kaptajn på skonnerten de første år står samme person, nemlig Chr. B. Pedersen.

21.1. 1858: C. B. Pedersen til Struer fra Hartlepool med kul.

14.7. 1857: C. B. Pedersen fra Thisted til England.

21.7. 1857: Chr. B. Pedersen til England med korn.

22.9. 1957: Chr. B. Pedersen i Altona.

"Skonnerten "Amalie & Emma", Capt. C. B. Petersen, der for tiden ligger i Altona under Ladning til Limfjordsstederne, medtager Stykgods til gangbar Fragt. Ordres bedes snarest muligt indsendte". Thisted Amtsavis 12.10. 1857.

⁵ N. L. Thomsen's søster Ane Marie. 1822-1872 var gift med Simonsgaard.

⁶ Sira Marie 1821-1903, N. L. Thomsens søster gift i 1844 med Peter Kold Svendsen.

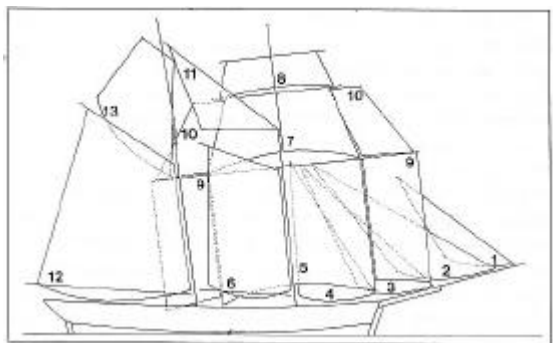
⁷ "Amalie og Emma" blev navngivet efter to af Konsul H. P. Rygaards døtre.

⁴ Oplysningerne stammer hovedsagelig fra statistiske indberetninger, se kilder numrene 20, 21, 22, 25, 26 og 30.

- 8.4. 1858: Chr. B. Pedersen til England.
- 26.6.1858: C. B. Pedersen til Königsberg.
- 16.9. 1858: J. P. Petersen til England.
- 17.12. 1858: O. Hansen til Holland.
- 18.5. 1859: Hansen fra Doverodde til Brielle.
- 31.3. 1864: Hansen fra Holstebro til England.
- 2.7. 1864: Hansen fra Colchester til Hartlepool.
- 27.6. 1866: O. Hansen fra Thisted til Østersøen.

Kaptajn O. Hansen sejlede altså som skipper både før og efter Thomsens fallit. Det kan betyde, at der ikke skete større ændringer i ejerforholdene efter konkursen, hvor Thomsens skibsanparter solgtes på auktion. Kaptajn O. Hansen kan i forvejen have haft andele i skibet, hvilket var almindelig kutyme og af og til endog en betingelse for kaptajnens ansættelse. I fortegnelse for danske skibe i Mercantil kalender 1862 står O. Hansen anført som fører og reder.

Kaptajn A. B. Hansen optræder for første gang i forbindelse med "Amalie og Emma", da han påbegynder logbogen. Om Anders Bertelsen Hansen vides, at han blev født 3.8. 1830 i Sdr. Bork, Ringkøbing Amt. Han var Handelsmand og fik borgerbrev som skipper, dateret 3.12. 1857 i Ringkøbing og var fører af jagten "Jacobine" af Thisted, på 18 læster, som han havde 2/10 andele i. A. B. Hansens videre historie hænger sammen med skibets og logbogens beretning. Der findes så vidt vides ingen billeder af "Amalie og Emma". Men ved at følge logbogen får man et ganske klart billede af skibets sejlføring og udseende. På Thisted Museum findes en sejltegnning til P. Kold Svendsens skonnert ("Caroline og Sira") tegnet af J. Thomsen i 1861.⁸) Tegningen viser en skonnert med en sejlføring, der stort set svarer til beskrivelsen i logbogen. Skibene var søsterskibe og bygget med et års mellemrum for samme reder.

Rekonstrueret sejltegnning til "Amalie og Emma" tegnet på grundlag af oplysningerne i logbogen og tegningen af P. Kold Svendsens skonnert. Numrene svarer til betegnelserne i teksten.

De sejl, der nævnes i logbogen, er følgende: 1. jager, 2. klyver, 3. stagsejl, 4. stagfok, 5. bredfok, 6. skonnertsejl, 7. topsejl, 8. bramsejl, 9. læsejl eller underlæsejl, 10. boven- eller overlæsejl, 11. mellemstagsejl, 12. storsejl, 13. gaffeltopsejl. Samtlige sejl kunne naturligvis ikke være i brug på en gang, men som det står gentaget i logbogen flere gang, man "førte alle tjenlige sejl".

⁸ Jens Thomsen har i årene 1858-61 tegnet en række skibsbygningstegninger, antagelig som lærestykker. Flere af de afbildede skibe er under sejl på optegningstidspunktet, og på nogle tegninger er påført, at det er en aftegning eller afkopiering. Mus, nr. THY 2304X1-34.

Der findes ikke mange skibsportrætter af skibe med en sådan sejlføring. En undtagelse er dog et billede af bramsejlskonneren "Rasmine og Jensine" af Nyborg fra ca. 1840. Rigningen på dette skib svarer helt til rigningen på "Amalie og Emma". Det må bemærkes, at skonnerten på billedet fører både læsejl og bovenlæsejl til bagbord.

Logbogen starter som tidligere nævnt med, at der påmønstredes mandskab i Nykøbing M. den 14. november 1866. De følgende dage indlastedes 753 tønner havre, hvorefter man lettede og sejlede den 20. vest om Mors og ankom den 24. til Gudnæs i Thy, hvor der de følgende tre dage indlastedes yderligere 741 tønner havre, så lasten ialt bestod af 1494 tønner havre. Skibet sejlede igen vest om Mors, forbi Nykøbing og løb den 29. gennem Frederik den Syvendes kanal ved Løgstør, på vej østpå gennem Limfjorden. Ved Hals ankrede skibet, og der indtoges vand og proviant. Den 4. og 5. december, medens skibet ventede på bedre sejlvejr, skete de begivenheder, der er refereret direkte fra logbogen i indledningen. Nogle dage efter, den 11. december, skrev Thisted Amtsavis under handels- og skibsefterretninger: "Fra Hals berettes i Onsdags over Frdhvn. til Dgst.: Skonnerten "Amalie og Emma", Hansen af Thisted, og "To Søstre", af Groeningen, have været i Kollision".

Den 9. december ankom skibet til Frederikshavn og lå her nogle dage for reparation. Den 14. kunne rejsen fortsætte med lasten af havre til Leith i Skotland. Skibet stod nord om Skagen, og den 20. december melder logbogen storm. Videre står, at "skibet satte saa haardt, at vatterstaget sprang"⁹). Hvad videre skete, fortælles der intet om i logbogen. Rejsen fortsatte under ret hårdt vejr, og 2. januar 1867 anløb skibet Leith i Skotland.

I logbogen nævnes intet om jul eller nytår, kun oplysninger om kurs, sejlføring og vind og vejr. Overfarten har taget ialt 19 dage. Kaptajnen fik herefter ordre til at gå til Grangemouth, og de efterfølgende dage lossede man skibets kornlast. Den 14. januar "Haleden hen under kulkranen og fik en del afladningen". Følgende dag indtoges resten af kullasten.

De næstfølgende 10 dage lå skibet stille.

Der meldes om snestorm og isslag, medens mandskabet forrettede skibsarbejde.

"Den 26. kl. 4 morgenen, purede ud, kl. 5 kom Lodsen Ombord . . . blev slæbt ud fra med en Dampbåd paa Rheden".

Herpå kastes anker og klyverbommen sættes ud. Klyveren må altså have været taget ind, medens skibet lå i havn.

Den 28. sejlede skibet fra Skotland med kurs mod Christiansand. Den 31. januar fik man Norges kyst i sigte: "Hele Eftermiddagen Lindesnæs Fyrtaarn i Sigte". Fredag den 1. februar meldes om jævn kuling, men hen på dagen må det have blæst op, for man begyndte at rebe sejlene, og ved midnat sejlede kun med skonnertsejl, storsejl og stagfok. Natten blev den mest dramatiske og sørgelige, der er beskrevet i logbogen. Den knappe og afmålte beskrivelse af begivenhederne, som de står optegnet i logbogen, taler for sig selv:

"Kl. 1 Fik en Bræksø som tog Jungmand Overbord, skubede Baadene og Knusede Storlugen, tog et kabeltog,

⁹ Vatterstag: støtte for bovsprydet (modvirker trækket fra forsejlene); som regel en eller flere kæder fra stævnen til spidsen af sprydet.

en lodline og et nathuus m.m. og en del Opsædnde Overbord. Kl. 6. Styret Cours: syd. Dist.: 2. Beholden Cours SO. Vind SWS. Kl. 6. . . . NW over og sejlede imod land for mulig at naae havn, da at man ikke kunde fortsætte reisen efter denne skade, at man fik. Satte klyver og rebet topseil og stagfok. Kl. 9 fik en lodsbaad i sigte. Kl. 10 fik lods ombord, som losede skibet ind paa Rævesand. Ankrede for B. B. anker og 25 favne kjæde på spillet. Fastgjorde seilene. Kl. 1 kom toldmanskabet ombord, som forseglede lugerne, klarede skibet. Kl. 3 gav det andet anker og stak 15 favne kjæde af samme og 40 favne kjæde af daglig kjæde kl. 8 L.v.P.¹⁰⁾

Søndag den 3die Vinden Vestlig. Holdt dagen hellig. Kl. 8 L.v.P.

Mandag den 4de Vinden Vestlig med stiv kuling og stærk regn. Captainen tog til Arendal for at mælde skaden til Consulen. Kl. 8 L.v.P.”

J. F. Winckler: Skonnerten "Rasmine og Jensine" af Nyborg, ca. 1840. Nyborg Museum.

Hvem jungmanden var, har det trods søgen ikke været muligt at finde frem til. En af grundene er, at Nordjylland indeseede, og at al kommunikation med resten af landet ophørte i en lang periode.

Skibet lå stille og foretog fornødne reparationer til 17. februar, og sejlede herefter til Christiansand og begyndte at losse kullasten. Fra 25. februar til 4. marts havde man tømmermand ombord til reparation af skaderne, og samtidig begyndte man at lade skibet med trælast. Den 13. marts stod man ud fra Christiansand, og følgende dags morgen passerede man Skagen.

Inden skibet nåede Hals, måtte det ankre op, da indsejlingen var spærret af is. Den 15. forseglede toldvæsenet lasten ved Hals, men ved Bløden måtte skibet igen ankre op på grund af isen.

I Thisted Amtsavis for 21.3. 1867 anførtes under Hals skibsliste: "Idk. D. 15.de: A. B. Hansen og S. Svendsen f. Chrsand. m. Træl".

Skibet måtte blive liggende til 29. marts, da isen i fjorden brød op, og man kunne samme dag fortsætte til Aalborg. Den 31. passeredes Løgstør, man stod gennem Frederik den Vils Kanal, og den 4. april fortøjede skibet i Struer Havn.

Sådan slutter den første rejse, der er indskrevet i logbogen.

¹⁰ L.v.P.: Læns ved Pumpen. Mindst en gang om dagen slås læns ved pumpen, dvs. bundvandet i skibet pumpes op, som regel kl. 8.00 om aftenen. Under sejlads ved hvert vag skifte hver 4. time.

Beskrivelsen fylder kun 22 af de 140 blade i bogen, og det øvrige indhold må derfor af pladmæssige hensyn refereres meget kort.

16.4. 1867: Fra Struer til London med 1560 tønnder grå havre.

Foto af A. B. Hansen som ældre. Billedet er taget i hans eget atelier. Det må være sat op af hans enke Else Hansen, idet guldmedaljen, der vises, er en, hun erhvervede ved en udstilling i Ringkøbing i 1893.

4.5.: Ankommer London og lossers.

17.5.: Skibet sættes på en banke i Themsmundingen, skrubes i bunden og tjæres. Afsejler følgende dag i ballast.

Skipper P. Kold Svendsens søn, Lorentz Peter Svendsen fik i 1925 udgivet en lille erindringsbog: "Onkel Lorentz", hvori han blandt andet fortæller om familien. I bogen berettes også, hvordan han i 1855 som 8-årig kommer med faderens skonnert "Caroline og Sira" på en rejse til London. Skonnerten fragtede en last havre fra onkelen, N. L. Thomsens købmandshandel i Doverodde. Selv kaptajnens kahyt blev fyldt med havre, og man måtte sove i havren under overfarten.

Fra returrejsen beskrives, hvordan skibet blev sejlet ind over en banke i Themsen og ved ebbe blev rensat og tjæret i bunden.

29.5.: Passerer Oxford Nes.

29.5.: Pejler Hanstholm Fyr.

30.5.: Norske kyst i sigte.

31.5.: Tager lods ved Holmen.

1.6.-6.6.: Laster træ i Christiansand, afsejler 8.6.

17.6.-18.6.: Lossers træ i Struer.

- til 26.6.: Laster 1481 tønnder havre i Struer.
- 2.7.: Afsejler Struer.
- 9.7.: Passerer Sæby Kirke, Hirsholmene og følgende dag Skagen, Hirtshals, Rubjerg.
- 16.7.: Landkending og tager lods ombord.
- 20.7.: Losser havre i Grangemouth, Skotland.
- 29.7.: Laster kul, og afsejler.
- 7.8.: Storgaflen knækker, den tages ned og laskes.
- 17.8.: Losser 762 tønnder kul i Hobro.
- 21.8.: Afsejler Hobro i ballast.
- 22.8.: Ankommer Falkenberg i Sverige og laster træ.
- 2.9.: Afsejler Falkenberg med trælast.
- 17.9.: Ankommer Leith, Skotland og lossere.
- 25.9.: Laster kul i Buckhaven.
- 4.10.: Tager lods og afsejler Firth og Forth.
- 26.10.: Passerer Hals og 28.10. Aalborg.
- 1. 11.: Ankommer Struer Havn og lossere. Skibet oplægges herefter i vinterhavn.

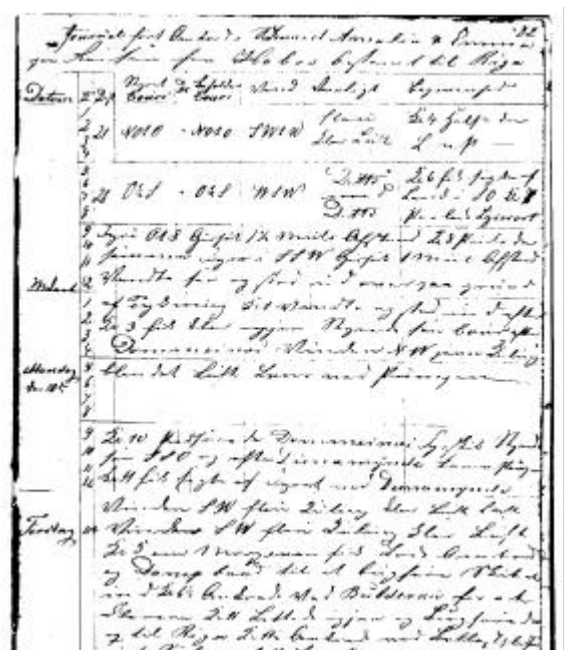
1868

- 4.3.: Påmønstres mandskab og laster 1468 sække havre.
- 14.3.: Afsejler Struer havn.
- 3.4.: Anløber London og lossere.
- 14.4.: Skibet på banke i Themsen og renses og tjæres i bunden.
- 16.4.: Laster 30 tons ballast og afsejler.
- 23.4.-2.5.: Laster kul i Newcastle.
- 8.5.: Losser 745 tønnder kul i Hobro.
- 16.5.: Indtager 20 læster ballast og afsejler.
- 22.-30.5.: Laster 1493 sække havre i Landskrona i Sverige.
- 13.6.: Anløber London og lossere havre i Inport Dock.
- 24.6.: Afsejler fra London i ballast.
- 7.7.: Laster smedekul i Hartlepool.
- 21.7.: Losser smedekul i Hobro.
- 31.7.: Afrejser Hobro i ballast.
- 11.8.: Anløber Riga.
- 22.8.: Afrejser Riga med "Linsat" (hørfrø).
- 18.9.: Ankommer Hull.
- 7.10.: Laster 109¼ tons saltsten, afsejler den 9.
- 23.10.: Ankommer Lemvig Havn og lossere.
- 3.11.: Sejler til Struer Havn, hvor skibet opankres for vinteren.

1869

- 1.4. 1869: Påmønstres mandskab i Struer.
- 8.4.: Afsejler i ballast.
- 13.4.: Passerer Hals.
- 18.4.: Anløber Christiansand.
- 28.4.: Afsejler Christiansand med trælast.
- 30.4.: Fortoldes og tager lods ved Hals.
- 9.5.: Ankommer Struer.
- 16.5.-5.6.: Laster havre under omsejling i Fuursund, Rovvig, Nessund, Sallingsund og Nykøbing M. og afsejler.
- 19.6.: Anløber Yarmouth, ordre til Ipswich.
- 23.6.: Lossere kom i Ipswich.

- 6.7.: Afsejler Ipswich i ballast.
- 9.7.: Ankommer Leith, Firth of Forth for ordre.
- 14.7.: Laster 110 tons kul i Burntisland, i Firth of Forth og afsejler samme dag.
- 19.7.: Passerer Hirtshals og Skagens Fyr.
- 20.7.: Forbisejler Kronborg og København.
- 21.7.: Passerer Hammeren, Bornholm, 22.7. Øland.
- 31.7.: Ankrer på Kronstad rhed, senere St. Pedtersborg Havn. Lossere kul til 11.8.
- 12.-13.8.: Bugseres med dampbåd til Nevskeit.
- 14.-19.8.: Laster havre, 16.8. havde 4 mand til trampning.¹¹⁾ "Ialt 1020 Kuul havre".¹²⁾
- 24.8.: Ankrer på Kronstad rhed, for modvind.
- 29.8.: Får lods og forsøger at sejle ud "efter lodsens commando". Vinden skifter og man må igen gå til ankers på reden, hvorved ankerkæden knækker.
- 30.8.: ... "Gik i gang med at søge efter daglig ankeren og var efter megen søgen heldig at finde ankeren, halede den op ved bredden tilligemed kjæden, bogserede dem ombord, lagde den paa sin plads og sjæklede kjæden sammen igen".
- 3.9.: Afrejser Kronstad til København for ordre.
- 2.10.: Ankrer på Københavns red.
- 5.10.: Afrejser fra København til Leith.

Logbogens Folie 82, der omhandler "Amalie og Emma"s anløb til Riga i ballast fra Hobro den 10. og 11. august 1868.

På logbogens sidste side:
 Lørd. d. 16. okt. kl. 9. aften: "Vinden WNW. Stormende kuling med haarde byger.
 Gjorde topseil, stagfok og klyver fast og bandt 2 reeb i skonnertseil". Sønd. d. 17. kl. 1-4 nat. "Vejrlig: ditto med

¹¹ Fra Limfjordsegnene kendes, at kornlasterne sammentrampedes i lasten. Især større drenge tjente en ekstra skilling ved at trampe korn i skibslasterne.

¹² Kuul, Kul eller Kuhl: Sæk, russisk komål, ca. 210 l

ditto. Skibet arbejdede svært og tog bestandig Søer over dækket. Slog læns flere gang.
Kl. 5-8. Jog en braadsøe over agter, hvorved kom en masse vand i kahytten.
Kl. 9-12. Søen tog noget af skanseklædningen for”.

Her slutter logbogen, men fra andre kilder kendes både skibets og kaptajnens videre skæbne.

Thisted Amtsavis skrev således den 6. november 1869: ”London den 2. nov. ”Amalie og Emma”, Kapt. Hansen af Thisted, fra Sct. Petersburg til Leith, er med tab af Skanseklædning og Seil samt læk indkommen til Grimsby”.

Kaptajn A. B. Hansen rejste efter denne tur til Paris, og medens skibet blev istandsat, lærte han at fotografere. Da han nogle år senere, på grund af svagelighed, trak sig tilbage fra sømandslivet, nedsatte han sig i Struer som byens første fotograf¹³⁾

”Amalie og Emma” sejlede med A. B. Hansen endnu nogle år. Fra forskellige skibsefterretninger fås følgende liste:

21.1.1870: A. B. Hansen fra Wisby til Thisted.
23.1. 1870: A. B. Hansen til Thisted med havre.
28.1. 1870: A. Hansen til England.
6.4. 1870: A. Hansen til England.

Herefter omtales A. B. Hansen ikke oftere som kaptajn på ”Amalie og Emma”.¹⁴⁾

31.5. 1870: B. Petersen fra Aalborg til England.
29.7. 1870: P. Petersen til England med havre.
8.11. 1871. Joh. L. Petersen fra Thisted til England med havre.
18.12. 1871 stod at læse i Thisted Amtsavis:
”Skibspart til salg.
1/6 Part i Skonnerten ”Amalie og Emma”
37½ danske læster drægtig, fordoblet under Lloyds Opsyn i Efteråret 1870 og 5/6 til Slutningen af 1873, er tilsalgs, når man henvender sig enten til P. L. Westergaard i Thisted eller Føreren Joh. L. Petersen”.

Skibspart tilsalg.
1/6 Part i Skonnerten „Amalie & Emma”, 37½ danske Læster drægtig, fordoblet under Lloyds Opsyn i Efteråret 1870 og 5/6 til Slutningen af 1873, er tilsalgs, naar man henvender sig enten til Hr. P. L. Westergaard i Thisted eller Føreren Joh. L. Petersen.

Thisted Amtsavis, mandagen den 18de December 1871.

¹³ A. B. Hansen døde i 1890, men hans 23 år yngre enke førte virksomheden videre og var i 1900 stadig medlem af Dansk fotografisk Forening.

¹⁴ A. B. Hansen sejlede endnu et par år. I 1870 var A. B. Hansen med jagten ”Larsine” i England og Altona. I 1872 ombyggedes ”Larsine” til skonnert i Thisted og navngaves ”Jacobine”, det andet skib af dette navn med A. B. Hansen som fører. Skibet anløb senere England (1872) med styrmand A. L. Nielsen som fører under A. B. Hansens sygdom. Herefter står A. L. Nielsen som skibsfører for ”Jacobine”. Skibet forliste med en kornlast 1. nov. 1877 ved Vigsø. Mandskabet reddedes.

Johan Lassen Petersen havde borgerbrev som skipper, dat. Thisted 1869. Han førte skonnerten ”Skjold” (J. P. Kløvborg m.fl.) og blev senere dampskibskaptajn (1879). Han fraflyttede Thisted i 1883.

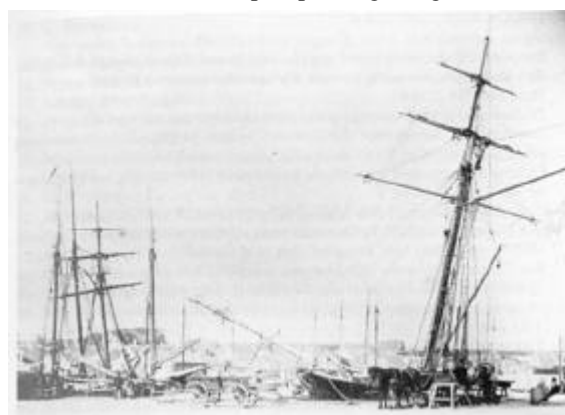
Den, der i 1871 købte 1/6 parten i ”Amalie og Emma”, må have gjort en dårlig forretning.

Den 10. maj 1872 stod i Thisted Amtsavis:
”Skonnerten ”Amalie & Emma” Kapt. Boye, af Thisted, bestemt fra Hartlepool til Kjøbenhavn med Jern, er forladt i synkefærdig tilstand i Nordsøen den 28de April. Hele Mandskabet er reddet”.

Thisted, den 10de Maj.
Skonnerten „Amalie & Emma”, Kapt Boye, af Thisted, bestemt fra Hartlepool til Kjøbenhavn med Jern, er forladt i synkefærdig Tilstand i Nordsøen den 28de April. Hele Mandskabet er reddet.

Thisted Amtsavis, den 10de Maj 1872.

Den 17. maj kom en mere udførlig hændelsesberetning:
”Skonnerten ”Amalie & Emma”, Kapt. Boye, af Thisted, blev, som tidligere meldt, den 28de f.M. i synkefærdig Tilstand i Nordsøen forladt af Mandskabet. Skibet, der var på Reise fra Kjøbenhavn til Hartlepool med gammelt jern, sprang, efter hvad der er os nærmere meddelt, læk den nævnte Dags Morgen kl. 7½. Vinden var S.O. med stiv Kuling og temmelig høj uregelmæssig Sø. Begge Pumper satte straks igang, men desuagtet vedblev Vandet at stige i Lasten. Over Middag toges Bredfokken ind tilligemed 2 Reb i Storsejlet for at give Skibet en mageligere Fart; dog steg Vandet fremdeles i Lastrummet, skjøndt ogsaa Pumpningen uafbrudt fortsattes. Kl. 4 præjedes Skonnerten ”Janette” af Bandholm, hvis Fører Kapt. Lauritsen, lovede om Natten at holde sig i Nærheden af ”Amalie & Emma”. Omtrent Kl. 6 kunde Mandskabet imidlertid ikke udholde at pumpe længer, og da Vandet

Skonnert lossers kul i Thisted havn ca. 1890. Rigningen svarer til ”Amalie og Emma”s. Til venstre ses endnu en skonnert. Mus. nr. THY 1451F90.

stod ca. 2½ Fod over Garneringen besluttedes det at forlade Skibet. Der blev givet Signal til ”Janette”, som strax lagde bi, hvorpaa Mandskabet gik Kl. 8 ombord i dette Skib, efter at det havde gjort sit bedste navn for at udfinde Lækkadsen i den synkefærdige Skonnert, som ved at pumpe. Vandet stod da 3½ Fod over Garneringen, og skibet var sunket ½ Fod med Forstavnen. Besætningen, der

fik reddet sit Tøj og Skibets Papirer, bragtes af "Janette" til Midlesborough".

Sådan endte den kun 17 år gamle Skonnert "Amalie og Emma" sine dage på bunden af Nordsøen.

Det kan synes at være et kort åremål, men ved en tidligere undersøgelse af 21 Thisted-skibes levetid i denne periode, fandtes en gennemsnitlig levetid på kun 14½ år. Sejladsen med "Amalie og Emma" kostede så vidt vides også "kun" den omtalte jungmand livet. Af de omtalte 21 skibe totalforliste de 8 og forsvandt med mand og mus.

NOTER OG HENVISNINGER:

Logbogens skrivemåde er delvist tillempet moderne retskrivning.

KILDER:

1. Thisted Skibsliste, div.
2. Thisted Amtsavis, div. år.
3. Thisted Lodseri, div. år.
4. Thisted Registerkontors Sportsjournal, div. år.
5. Aggerkanal skibsliste, div. år.
6. Hals Skibsliste, div. år.
7. Løgstørkanals skibsliste, div. år.
8. Thisted Mønstringskontors Sportsjournal, div. år.
9. Robert Svalgaards arkiv i LATK.
10. Lokalhistorisk arkiv for Thisted Kommune (LAKT).
11. Årsregnskaber for Thisted Toldsted 1852, 1855, 1856, 1857, 1866, 1872 og 1873. Thisted Amtsavis og Landsarkivet i Viborg.
12. Skifteprotokol for Thisted 1852. Landsarkivet i Viborg.
13. Cand. mag. Aksel R. Søndergaard: Doverodde Køhmandsgaard, historisk baggrund. U. å.
14. C. Brunsgaard: Doverodde Købmandshandel. 25 års jubilæum 1967.
15. Folketællingslister for Thisted 1834 og 1845.
16. Struer Museum.
17. Lorentz Peter Svendsen: Onkel Lorentz, 1925.
18. Bjørn Ochsner: Fotografer i og fra Danmark indtil 1920. 1986.
19. Struer Dagblad, 28.11. 1981.
20. Mercantil-Calender for det danske Monarchie, 1852, 1853, 1854, 1855, 1858-59, 1862.
21. C. H. Mossins Fortegnelse 1843-45.
22. A. Hjorth Rasmussen: Skuddefart og Limfjordshandel. Esbjerg og Thisted 1974.
23. Robert Svalgaard: Krydstoldvæsenet 1824-1904 v. Holger Munchaus Petersen. 1983.
24. Hanne Poulsen: Danske Skibsportrætmalere. 1985.
25. TRAP. DANMARK. 1859 og 1875.
26. Beretninger om Skibsfarten, Skibsrhederi, Vareimporten og Exporten ved Thisted Toldsted. Div. år.
27. C. L. L. Harboe: Dansk marine-ordbog 1839. Fotogr. genoptryk 1979.
28. Jens Kusk Jensen: Håndbog i praktiske sømandskab 1924. Fotogr. genoptryk 1976.
29. Arkiv for Handel og Toldvæsen, tredje årgang. 1848. W. Drechsel.
30. Danmarks Skibsliste for 1889, 1891, 1893, 1895, 1897 og 1899.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1986, side 7-25).